

ความเป็นมาและไปในความเรียง

อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ

มีโอกาสดำเนินการเสวนาทางวิชาการเรื่อง “ปาตานีในมิติประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม” ที่หอประชุม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อวันที่ 15-16 มิถุนายน 2555 นอกจากได้รับความรู้ ความคิดจากปาฐกถา รายการเสวนาต่าง ๆ แล้ว ยังได้รับความประทับใจจากกิจกรรมช่วงสั้น ๆ ในการมอบเกียรติบัตรแก่นักเรียนที่ชนะการประกวดความเรียง

ความประทับใจเกิดจากการได้อ่านผลงานความเรียงที่ได้รับรางวัล ซึ่งแจกให้ผู้เข้าร่วมทุกคน ได้รับรู้เรียนรู้ความคิดของเด็ก ๆ ที่ถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่า

ความประทับใจเกิดจากคำบอกเล่าสั้น ๆ บนเวทีที่เด็ก ๆ ขึ้นไปรับรางวัล ถึงแรงบันดาลใจถ่ายทอดประสบการณ์สูงอายุนเขียนของตน ด้วยภาษาง่าย ๆ งดงามในความคิดอ่าน

ตัวแทนคณะกรรมการคัดเลือกแจ้งว่า การตัดสินเป็นแบบปกปิดชื่อเจ้าของความเรียง ผลปรากฏว่านักเรียนรุ่นเยาว์ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศลำดับที่ 1-3 เป็นนักเรียนจากโรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา ทางครูบาอาจารย์คงภาคภูมิใจในตัวลูกศิษย์เป็นแน่ คนอ่านก็ยิ่งอยากบอกต่อเรื่องราวจากความเรียงของเด็ก ๆ ทั้งสามคนนี้

“บิณฑลิมอ...กำปงชายอ” เป็นผลงานที่ได้รับรางวัลชนะเลิศลำดับที่หนึ่งของ “อิลฮาม เจะเลาะ” ที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในหมู่บ้านของตนเองที่ “บิณฑลิมอ” หรือ “ยะรัง” สะท้อนถึงความสุข ความผูกพันที่คนนอกนึกภาพไม่ออก ด้วยรับรู้เรื่องราวความรุนแรงในพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จนเป็นภาพจำ

อิลฮามนำพาผู้อ่านไปรู้จักกับวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านผ่านมุมมองตนเอง รับรู้ความเป็นมาและไปในชุมชน วัฒนธรรม รวมทั้งบุคคลที่มีบทบาทในชุมชนผ่านคำบอกเล่าของครูและแม่ ที่น่าดีใจคืออิลฮามสามารถหาคำตอบได้ว่าทำไมคนในหมู่บ้านของตน “บิณฑลิมอ...กำปงชายอ” จึงรักกันมาก

อยากให้สิ่งที่อิลฮามค้นพบ เป็นคำตอบของ “ความรุนแรงจะลดลงหรือเลิกราได้อย่างไร” ในทุกพื้นที่ที่ประชาชนจำต้องเผชิญกับสถานการณ์ความรุนแรงรายรอบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเป็นไปได้ไหม

“คอลีฟะฮ์ แปะเฮาะฮ์อิล” ได้รับรางวัลชนะเลิศลำดับที่สองจากผลงานบอกเล่าเรื่องราวของ “ตลาดเก่าในลมหายใจมลายู” ซึ่งเป็นถิ่นคุ้นเคยด้วยเกิดและเติบโตที่นั่น ตลาดเก่า หรือ กือดาลามอ ในตัวเมืองยะลา คอลีฟะฮ์สะท้อนภาพตลาดเก่าในหลากหลายมิติโดยมีตลาดเป็นศูนย์กลางที่แวดล้อมด้วยบริบททางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

บรรยากาศ สีสนับ และความเคลื่อนไหวในตลาดทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน ทั้งในวันธรรมดาและวันพิเศษที่รอกอยได้รับการถ่ายทอดอย่างน่าประทับใจ รวมทั้งได้บอกเล่าถึงสิ่งที่ตนเองชื่นชอบเป็นพิเศษ คือ ร้านค้าสะดวกซื้อที่แม้จะแทรกแปลกปลอมเข้ามาในพื้นที่ตลาดเก่า แต่ก็ยอมรับได้เพราะเห็นว่าเป็นร้านสะดวกซื้อที่ฮาลาล ด้วยผู้ประกอบการตระหนักและคำนึงมิติทางวัฒนธรรมของผู้บริโภค

คอลีฟะฮ์ยืนยันเต็มคำว่า “...ตลาดเก่าไม่ใช่และไม่เคยเป็นความน่ากลัว แม้จะเคยเกิดเหตุระเบิดบ้าง เป็นบางครั้งคราว ตลาดเก่าก็ยังเป็นบ้านที่อบอุ่น เป็นสถานที่ของความรักและความผูกพันตลอดไป”

“การเข้ามาของเซเว่น ๆ กายูบอเกาะ” ก็อยู่ในสายตาของ “นาซุฮา เล็นะ” เช่นกัน ความเรียงเรื่องนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศลำดับที่สาม บอกได้เลยว่าลีลาการเล่าเรื่องไม่ธรรมดา ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงประสบการณ์ตรงของลูกค้าวัยเยาว์ เหตุการณ์ในเรื่องราวบางตอนของเรื่องอ่านแล้วอึ้งมิได้ จนอยากจะแวะไปเยือนกายูบอเกาะ หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งนี้ ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอรามัน จังหวัดยะลาประมาณ 2 กิโลเมตร

หากได้ไปที่นั่นจริง ๆ และเกิดหิวขึ้นมา ก็ตั้งใจว่าจะไปชิม “ฮายี และ ซือดะ” รสตั้มยำสุดแซ่บที่ร้านขายอาหารของกะนา ตัวละครหนึ่งในเรื่องราว เป็นเพราะไม่อยากเสียเวลาไปที่ “ร้านเซเว่น อีเลฟเว่น” ที่หมู่บ้านนี้ ด้วยแนวโน้มจะไม่มีของให้ซื้อ เพราะสินค้าของกินเป็นที่นิยม ขายดิบขายดี ขายหมดทั้งขนมและน้ำอยู่เนือง ๆ เป็นสถานการณ์ที่ปรากฏในความเรียงเรื่องนี้

จากการบอกเล่าของนาซุฮาถึง “ฮายาตี” เพื่อนสมัยเรียนชั้นประถมซึ่งได้นัดหมายกันที่ “เซเว่น ๆ” ว่าฮายาตีเป็นลูกค้าที่ดีเพียงใดของร้าน ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมของผู้บริโภคคนหนึ่งที่ตั้งใจจะซื้อขนมจากเซเว่น ๆ กายูบอเกาะ ไปฝากน้อง ๆ แต่เมื่อขนมหมด ฮายาตีก็ยังอุทหนุนดินสอกดหกแห่งไปฝากน้อง ๆ ทั้งหมดคนของเธออย่างเท่าเทียมกัน และบอกว่าเป็นดินสอที่มีคุณค่าทางใจ เพราะมาจากร้านนี้ที่ฮาลาล

เพื่อนที่ไปร่วมการเสวนาทางวิชาการด้วย ตั้งคำถามขณะฟังเด็ก ๆ เล่าเรื่องบนเวที

“ทายมาว่า ร้านเซเว่น ๆ ที่กายูบอเกาะ มีอะไรแตกต่างจากที่อื่น”

ง่าย ๆ คำตอบเฉลยไว้แล้วในความเรียงของคอลีฟะฮ์ “ไม่มีเหล้าเบียร์และอาหารที่ไม่ฮาลาล”

แต่เพื่อนบอกว่ายังไม่ครบ ต้องเพิ่ม “ไม่มีสุนัขตากแอร์อยู่ที่หน้าประตู” นึกไปนึกมา จริงด้วยสิ ร้านเซเว่น ๆ ที่เคยแวะเวียนบ่อยครั้งจะเห็นเจ้าตูบหมอบใกล้ประตูรับไอเย็น

ไม่น่าแปลกใจที่งานเขียนของคอลีฟะฮ์ และ นาซุฮา มีร้านสะดวกซื้อชื่อฝรั่งเป็นองค์ประกอบของความเรียง ซึ่งมีตัวละครหลักในเรื่องราวได้ยอมรับเข้ามาในวิถีชีวิตโดยให้เหตุผลประกอบในทางเดียวกัน ร้านสะดวกซื้อที่เด็ก ๆ เขียนถึง เป็นร้านรูปแบบใหม่ในชุมชน มีสินค้า รูปแบบการจัดสินค้า การเข้าถึงสินค้า และแอร์เย็นฉ่ำ ชวนเข้า ชวนซื้อ แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หาใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนในชุมชนเป็นลูกค้าของร้านดังกล่าว

ความท้าทายของโลกสมัยใหม่ยังไม่อาจชนะความยึดมั่นเคร่งครัดต่อวิถีมุสลิม ความรัก ความสุข ความเข้าใจในความเป็นมาและเป็นไปของภูมิปัญญายังคงมี วันนี้จะต้องดีกว่าเมื่อวาน วันพรุ่งนี้จะต้องดีกว่าวันนี้